

Nr 160.

Av herrar Hagård och Hagberg i Malmö, om beredande av vissa förmåner åt sockersjuka personer.

Sockersjukan har under de senaste åren i viss mån antagit karaktären av en folksjukdom. Många sockersjuka kunna emellertid tack vare insulinet under åratals och årtionden vara fullt arbetsföra och göra en fullgod insats i produktion och arbetsliv.

Sjukdomen har efter insulinets upptäckt ändrat karaktär, vilket för de sockersjuka medfört nya problem av både medicinsk och social art. Statsmakterna ha också uppmärksammat detta faktum och tillsatte år 1943 en utredning, vars betänkande överlämnades 1948. Detta innehöll en noggrann analys av det nuvarande tillståndet och positiva förslag till en fortsatt utveckling. Bland annat hävdades med skärpa, att fortsatt forskning är av nöden för en förbättrad vård av de sockersjuka.

En människa som fått sockersjuka betraktades förr som obotlig och ansågs ha ett kort liv i avtynande framför sig. Det senaste kvartsseklets medicinska framsteg ha emellertid revolutionerat förhållandena, och de sockersjuka kunna nu i regel göra sin samhällsinsats med lika gott resultat som en fullt frisk medborgare.

Den sociala utvecklingen har emellertid, när det gäller denna sjukdom, inte hunnit med i den snaba takten. Fortfarande betraktas den sockersjuka på många håll som en mindre arbetsföra och mindre duglig person. Detta trots att den sockersjuka, som får insulin, knappast skiljer sig från friska människor i något avseende. Snarare kan framhållas, att den sockersjuka mer än andra måste ge noga akt på sin hälsa och sköta den på alla sätt och därigenom får en ökad arbetskapacitet.

De sockersjukas körkortsfråga.

Enligt nu tillämpade regler kunna sådana sockersjuka personer, som förete sjukliga förändringar i näthinnan, s. k. retinopata diabetes, icke erhålla körkort. Kungl. medicinalstyrelsen motiverar detta med att en dylik förändring i regel förr eller senare medför försämrade synförmåga, och det är omöjligt att förutsäga, när eller hur snabbt detta sker.

Man har i Danmark tillämpat systemet att bevilja körkort även om den sökande uppvisar förändringar i näthinnan, dock under förutsättning att han har fullgod synförmåga. För att få garanti för att denna inte nedsättes får vederbörande underkasta sig omprövning av synförmågan med jämna mellanrum. Det är för många sockersjuka av vikt, att de erhålla körkort, varför de gärna underkasta sig denna omprövning. Regelbunden läkarkon-

troll och tidsbestämt körkort för sockersjuka är en modern och human lösning av problemet och bör införas även i Sverige.

Bidrag till kostnaderna för insulin.

Samtliga landsting ha trätt hjälpande emellan och lämna bidrag till sockersjukas kostnader för insulin. Drygt halva antalet landsting tillämpa emellertid behovsprövning. Landstingsandelens storlek är maximerad till halva läkemedelskostnaden i Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län, till två tredjedelar i Blekinge och Värmlands län och till tre fjärdedelar i Stockholm, Gotlands och Göteborgs och Bohus län. I övriga län kan den sjuke helt befrias från läkemedelskostnaden. Vissa landsting ha fastställt särskilda normer för beräkning av landstingsandelen efter vederbörande patients till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst.

Denna olikhet i olika län ter sig för de sockersjuka som en uppenbar orättvisa, och det är därför angeläget, att enhetlighet i systemet införes, så att alla sockersjuka få fritt insulin utan behovsprövning.

De sockersjukas anställningsförhållanden m. m.

För närvarande kunna arbetsföra sockersjuka icke erhålla ordinarie anställning i statlig eller kommunal tjänst. Eftersom statsmakternas och kommunernas inställning härvidlag förutsättes grundad på kännedom om ogynnsamma följder av att anlita sockersjukas arbetskraft, blir densamma i viss utsträckning vägledande för anställningsförhållanden även i privat tjänst. Arbetsföra sockersjuka bli härigenom åsidosatta i konkurrensen med likvärdig arbetskraft utan sockersjuka och få finna sig i undantagsställning med nedsatta löner, avsaknad av pensionsförmåner, eller att helt bli utestängda från arbetsmarknaden.

Utslagsgivande för de arbetsföra sockersjukas möjligheter att erhålla anställningar i statens tjänst är den tolkning av gällande författningar, som i högsta instans avgöres av kungl. medicinalstyrelsen. Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 3 juni 1949 (SFS nr 322) med tilläggsbestämmelser till statens allmänna avlöningsreglemente erhöilo partiellt arbetsföra ökade möjligheter till anställning i statens tjänst. Enligt dessa bestämmelser skulle emellertid sådana personer, som vid anställningstillfället icke voro fullt arbetsföra, icke erhålla pensionsberättigande anställningar, om de kunde väntas få sin arbetsförmåga nedsatt. Denna bestämmelse tillämpas av medicinalstyrelsen för sockersjuka personer. Detta trots att erfarenheten visar att arbetsföra sockersjuka icke blivit invalidiserade i sådan utsträckning att motiv finnes att generellt utestänga arbetsföra sockersjuka från ordinarie statlig tjänst. Sockersjukeutredningens betänkande hävdar likaledes, att sockersjuk inte generellt bör utestängas från tillträde till statliga och kommunala tjänster. Det säger vidare, att det ej synes föreligga särskilda skäl att förvägra de sockersjuka del i de förmåner, som tillkomma tjänstemännen i form av pen-

sion efter avgången ur tjänsten, även om en förtidspensionering i enstaka fall skulle visa sig nödvändig. Enligt utredningens mening är det icke motiverat, att de sockersjuka utestängas från tjänster, som de kunna sköta lika bra som de friska. På vissa håll i landet har man anställt sockersjuka med vissa förbehåll, t. ex. att sjukersättning icke skall utgå vid sjukdom eller skada som uppkommer på grund av sockersjuka. 1943 års sockersjukeutredning har vidare föreslagit en viss inskränkning av sockersjukas arbetsuppgifter. Natt- och skiftarbete, liksom tungt säsongarbete bör icke skötas av de sockersjuka.

Det har anförts, att förtidspensionering av sockersjuka skulle behöva ske i stor utsträckning. Det har icke kunnat påvisas att så är fallet. De eventuella ökade kostnaderna på denna punkt torde knappast bli större än de som uppstå om den sockersjuka utestängs från arbetsmöjligheter och icke får tillfälle göra sin insats i produktionen i nuvarande arbetskraftsbrist.

Frågan om livförsäkring av sockersjuka har genom det senaste kvartalseklets medicinska framsteg kommit i ett nytt läge. Den genomsnittliga livslängden var tidigare 44 år men beräknades 1940 ha stigit till 64 år. Detta innebär att den sockersjukas genomsnittliga dödsålder har framflyttats betydligt. Han räddas till livet under de år han kan göra en produktiv samhällsinsats, bilda familj och försörja den. Den sockersjuka bör därför i framtiden kunna försäkras utan att behöva betala onödigt höga specialpremier. Det samma gäller även frågan om övriga försäkringsformer.

Antalet sockersjuka i Sverige är minst 35 000. Tillförlitlig statistik saknas dock, emedan inga stora folkundersökningar gjorts. Den tillförlitliga statistik som finns från andra länder visar i själva verket en sjukdomsfrekvens på cirka två procent av befolkningen. Under alla förhållanden handlar det här om en stor folkgrupp och det är förvånansvärt, att det allmänna ännu inte gjort en aktiv insats för de sockersjuka. Frånsett de ovan nämnda problemen skulle man också kunna peka på behovet av sommarkolonier för sockersjuka barn, där de kunna få kontrollerad vård, samt nödvändigheten att sockersjuka husmödrar få kontrollerad semester.

De sockersjukas lott är betydligt tyngre än vad den stora allmänheten kanske inser. I många fall medför omgivningens inställning till sjukdomen en extra belastning för den sjuke.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte, med beaktande av vad i övrigt ovan anförts om de sockersjukas problem, i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå,

att möjlighet beredes för arbetsföra sockersjuka att er-hålla fast anställning i statens tjänst för sådana arbetsuppgifter, som de kunna sköta lika bra som personer utan sockersjuka,

att bestämmelserna rörande körkort för sockersjuka ändras så att patienter som ha förändringar i näthinnan men

ändå ha fullgod synskärpa kunna erhålla tidsbegränsat körkort och möjlighet att få detsamma förlängt efter omprövning.

Stockholm den 23 januari 1952.

Alarik Hagård.

Erik Hagberg

i Malmö.